

วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร TEACHERS' PRACTICE FOR ENCOURAGING SELF-CONCEPT OF PRESCHOOLERS IN BANGKOK

Received: January 20, 2025

Revised: April 4, 2025

Accepted: April 10, 2025

ปัญชญา แก้วมาลัยรัตน์^{1*}, ปณัฐชนม์ จารุชัยนิวัฒน์¹

¹ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Punchaya Keomalairatna^{1*} and Panutsorn Jaruchainiwat¹

¹Faculty of Education, Chulalongkorn University

* Corresponding author, E-mail: punchaya_k@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเป็นแบบอย่าง 2) ด้านการชี้แนะ และ 3) ด้านการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู ประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 จำนวน 445 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 4 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบ ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติของครูอนุบาลในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านการชี้แนะ ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.08$) และด้านการเป็นแบบอย่าง ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ โดยครู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้ ครูให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าครูบางส่วนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก โดยเฉพาะในด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่เหมาะสมและการหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่น

คำสำคัญ: วิธีปฏิบัติของครู / ความคิดเกี่ยวกับตนเอง / เด็กวัยอนุบาล

ABSTRACT

The purpose of this research was to study teachers' practices for encouraging self-concept of preschoolers in Bangkok in three aspects: 1) being a role model, 2) guidance, and 3) activity management. The samples consisted of 445 preschool teachers (Kindergarten 1-3) from schools under four administrative authorities in Bangkok: the Office of the Basic Education Commission, Bangkok Metropolitan Administration, the Office of Private Education Commission, and the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. The research instruments were questionnaires and semi-structured interviews. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that preschool teachers' practices for encouraging self-concept of preschoolers were at a high level overall ($\bar{X} = 4.14$). When examined by aspect, the highest mean score was found in guidance ($\bar{X} = 4.28$), followed by activity management ($\bar{X} = 4.08$), and being a role model ($\bar{X} = 4.05$), respectively. Teachers demonstrated high-level practices in all three aspects, with particular emphasis on providing guidance regarding social interactions. However, some teachers showed misconceptions about appropriate methods for encouraging children's self-concept, particularly in providing appropriate feedback and avoiding comparison with others.

Keywords: Teachers' practice / Self-concept / Preschoolers

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ทำให้บุคคลต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับ การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน World Health Organization (2020) ได้กำหนดทักษะชีวิตที่ ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวในการจัดการกับความ ต้องการและความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การตระหนักรู้ในตนเองและการเข้าใจผู้อื่น และทักษะ การรับมือกับความเครียดและการจัดการกับอารมณ์ จากการศึกษา พบว่า เด็กที่มีทักษะ เหล่านี้จะมีความคิดเกี่ยวกับตนเองเชิงบวก (ศศิวิมล เกลียวทอง, 2556; Anuradha, 2014) ความคิด เกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) มีการพัฒนาตลอดชีวิตโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทุกด้าน การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้ จะพัฒนาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวควบคู่ไปกับการสร้างความคิด เกี่ยวกับ ตนเองซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ของเด็กไปในที่สุด นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของความคิดเกี่ยวกับตนเองว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด มุมมอง หรือการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านรูปร่าง ลักษณะ สติปัญญา ความสามารถ การกระทำ สภาวะทางอารมณ์ และความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Berk, 2006, p. 443; Illinois Early Learning Project, 2012) สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558) กล่าวถึงความคิดเกี่ยวกับตนเองโดยใช้คำว่า อัตมโนทัศน์ และได้แบ่งความคิด เกี่ยวกับตนเองออกเป็น 2 ประเภท โดยเด็กที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองเชิงบวกจะมีผลการเรียน ที่ดีเนื่องจากมีความกระตือรือร้น ชอบการเรียนรู้ที่ท้าทายและสนุกสนาน มีความรู้สึกที่ดีต่อ ตนเองและผู้อื่น ในขณะที่เด็กที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองเชิงลบจะไม่พยายามทำสิ่งใหม่ ๆ ทำงานไม่เต็มความสามารถเพราะคิดว่าตนเองจะล้มเหลว มีความรู้สึก ไม่ชอบตนเอง และชอบ วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น (Myers-Walls et al., 2015) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยยังพบว่า บุคคล ที่มีความคิด เกี่ยวกับตนเองในเชิงลบ เช่น ไม่พึงพอใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง รู้สึกว่า ทำอะไรได้ไม่ดีเท่ากับคนอื่น ส่งผลให้เกิด ภาวะซึมเศร้ามีปัญหากการปรับตัวทางสังคม และ ความก้าวร้าว (จินตอร เงินสว่าง, 2555; ชัยพร วิเศษพงศ์อารีย์ และคณะ, 2557)

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในหลายประเทศให้ความสำคัญกับความคิดเกี่ยวกับ ตนเองของเด็ก โดยกำหนดให้เป็น หนึ่งในจุดมุ่งหมายสำคัญของพัฒนาการด้านอารมณ์และ สังคมของเด็กปฐมวัย (Virginia's Early Childhood Development

Alignment Project, 2013) ประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตนเองในเด็กปฐมวัย ดังปรากฏในมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติที่กำหนดให้การแสดงออกถึงการมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย การแสดงความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นได้สมวัย เป็นตัวบ่งชี้ หนึ่งในมาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัยในพัฒนาการด้านอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดตัวบ่งชี้ที่ 3.2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย ยังได้กำหนดสมรรถนะด้านความคิดเกี่ยวกับตนเองไว้ในพัฒนาการด้านอารมณ์ ส่วนย่อยที่ 3.1 หัวข้อที่ 12 เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และตระหนักว่าตนชอบหรือไม่ ชอบอะไร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สังคมของเด็กวัยอนุบาลขยายจากครอบครัวไปสู่โรงเรียน การเรียนในระดับอนุบาลจึง ส่งผลต่อการสร้างความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก (Dabakoğlu, 2014) ดังนั้น การปฏิบัติของครูอนุบาลจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตนเอง ของเด็ก ในปัจจุบันพบว่า ครูอนุบาลส่วนหนึ่งขาดความรู้และทักษะในการดูแลเด็กอย่าง ถูกต้อง ส่งผลให้ครูจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยมุ่งเน้นการ เขียนอ่านและการท่องจำ รวมถึงใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการทำร้ายร่างกาย การทำลายผลงาน และการเพิกเฉยต่อความรุนแรงในห้องเรียน (สุริยา ษ์องเสนาะ, 2558; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของครูอนุบาล ส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในเชิงลบได้

นักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยต่างเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี และได้นำเสนอแนวทางสำหรับครู ในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองให้กับเด็กปฐมวัย เช่น การช่วยเด็กตั้งเป้าหมายที่ เหมาะสมและประเมินผลตามความเป็นจริง การส่งเสริมเด็กให้ชื่นชมตนเองและชื่นชมผู้อื่น และเป็นแบบอย่างที่ดีในการชื่นชมตนเอง นอกจากนี้ ยังระบุถึงวิธีการที่ครูใช้ในการส่งเสริม ความคิดเกี่ยวกับตนเองในเด็กไว้หลายแนวทาง เช่น ด้วยการช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ และสามารถควบคุมบางอย่างได้ด้วยตนเอง การช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการตระหนักถึงความคาดหวังของตนเอง ที่มีต่อเด็กอยู่เสมอ (Marshall, 1989 อ้างถึงใน Marshall, 2001; Myers-Walls et al., 2015) สำหรับในประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนงานวิจัยการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัยตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 3-5 ปี และได้กำหนดความคิด เกี่ยวกับตนเองไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของพัฒนาการด้านอารมณ์ โดยกล่าวถึงวิธีการ ส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองให้เด็กด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความรู้สึกของตนเองต่อ ประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ทำกิจกรรมที่ชอบหรือถนัด ได้เคลื่อนไหวประกอบเพลงหรือวาดภาพ อย่างอิสระตามจินตนาการ ได้อธิบายเหตุผลในการทำสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี ในการแสดงออกทางอารมณ์กับเด็ก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งการปฏิบัติกับเด็กด้วยวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้เด็กสร้างความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี และรับรู้ตนเองอย่างสอดคล้องตามความเป็นจริง มีอารมณ์ที่มั่นคง มีความมั่นใจ และเห็น คุณค่าในตนเอง

กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทยโดยมีประชากรมาก ถึง 5,494,861 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8.31 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) ความหนาแน่นของประชากรทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้โรงเรียนอนุบาลส่วนหนึ่งในกรุงเทพมหานครมีการจัดการเรียนการสอนแบบเร่งเรียนเขียนอ่าน รวมถึง ค่านิยมของผู้ปกครองในการส่งลูกเรียนกวดวิชาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบ แข่งขันเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในระดับประถมศึกษา (เอื้องฟ้า พิไธ, 2560; สำนักข่าวไทย, 2561) วิธีการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็ก ปฐมวัยที่ควรเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านการเล่นและการลงมือทำ ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่า กลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครมีภาวะซึมเศร้ามากถึงร้อยละ 23 สูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน และคณะ, 2563) โดยพบปัญหาการกลั่นแกล้งในเด็กตั้งแต่ ระดับอนุบาลและประถมศึกษา (จิตราธิ์น ปุณณะชัยศิริ และคณะ, 2558) จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่กำลังเผชิญกับปัญหาที่ ส่งผลต่อการสร้างความคิดเกี่ยวกับตนเอง

การศึกษางานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเกี่ยวกับตนเองส่วนใหญ่เป็น การศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กลัญญ เพชรภรณ์, 2555; ขวัญใจ ฤทธิ์คารพ, 2554) พบงานวิจัยที่ศึกษากับเด็กอนุบาลมีจำนวนไม่มาก ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมอัตมโนทัศน์สำหรับเด็กกำพร้าวัยอนุบาลในสถานสงเคราะห์ เด็กอ่อน

พญาไท ของรัตนารักษ์สันติภักดี (2542) ซึ่งเป็นการทดลองใช้กิจกรรมหรือ โปรแกรมเพื่อส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัย อนุบาลในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครูให้มีวิธีปฏิบัติที่ เหมาะสมในการสร้างความคิดเกี่ยวกับตนเองเชิงบวกให้แก่เด็กอนุบาล เพื่อให้เด็กมีมุมมอง ต่อตนเองในทางที่ดีสอดคล้องกับความเป็นจริง มีภูมิคุ้มกันในตนเองช่วยให้ดำเนินชีวิตได้ อย่างราบรื่น เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความมั่นใจและพึงพอใจในตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับผู้อื่นได้ อันเป็นปัจจัยสำคัญของการประสบความสำเร็จในชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเป็นแบบอย่าง 2) ด้านการชี้แนะ และ 3) ด้านการจัดกิจกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของ เด็กวัยอนุบาล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด เกี่ยวกับความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กปฐมวัย (Berk, 2006; Illinois Early Learning Project, 2012; Myers-Walls et al., 2015) แนวทางการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเอง ของเด็กปฐมวัย (Marshall, 2001; Silvernail, 1986) รวมถึงบทบาทของครูในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561; กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จากการศึกษาพบว่า วิธีปฏิบัติของครูที่ส่งผลต่อความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการชี้แนะ และด้านการจัดกิจกรรม ดังนี้

ด้านการเป็นแบบอย่าง หมายถึง การที่ครูแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก สังเกตและเลียนแบบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การแสดงออกทางอารมณ์ การมี ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ด้านการชี้แนะ หมายถึง การที่ครูให้ คำแนะนำ ชี้แนะ และสนับสนุนเด็กในการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเอง การสร้างความมั่นใจในตนเอง ให้แก่เด็ก และการสอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ด้านการจัดกิจกรรม หมายถึง การที่ครูออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ช่วยให้ เด็กเห็นความก้าวหน้า การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความชอบหรือความถนัดของเด็ก และการให้เด็กประเมินความสำเร็จของตนเอง

ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก
ความเชื่อของครูอนุบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาการคอมพิวเตอร์	- ด้านเป้าหมายการเรียนรู้ - การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ - การเขียนโค้ดอย่างง่ายโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ - การสร้างความรู้ด้วยตนเอง - ด้านการจัดการเรียนรู้ - การจัดกิจกรรม - การจัดสื่อและสภาพแวดล้อม - การประเมินผลการเรียนรู้

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก
	3. ด้านบทบาทครู
	3.1 การชี้แนะ
	3.2 การเป็นแบบอย่าง
	3.3 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการชี้แนะ และด้านการจัดกิจกรรม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 สังกัด รวมทั้งสิ้น 445 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (1973, อ้างถึงใน วรณิ แกมเกตุ, 2555) และกำหนดให้มีค่าความเชื่อมั่นในการทดสอบเท่ากับ .95 โดยยอมรับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05

1.1 ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากร (Proportionate stratified sampling) แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มตามสังกัดและกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละสังกัด ได้จำนวนครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 154 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 265 คน และสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 445 คน และสุ่มจำนวนครูจนครบตามสัดส่วนของแต่ละสังกัด ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างง่ายด้วยการจับฉลากรายชื่อโรงเรียนใน 4 สังกัด โดยใช้ครูประจำชั้นปีที่ 1-3 ทั้งโรงเรียนเป็นตัวอย่าง และสุ่มจนครบตามสัดส่วนของแต่ละสังกัด หากครูในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มมาเกินจากที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยใช้วิธีจับฉลากครูภายในโรงเรียนนั้น ๆ เพื่อให้ได้จำนวนครูพอดีกับจำนวนที่กำหนดไว้

1.2 กำหนดผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการตอบแบบสัมภาษณ์ คิดเป็นร้อยละ 5 จากจำนวนตัวอย่าง และกำหนดให้มีจำนวนครูอนุบาลเท่ากันทุกสังกัด ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 24 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3 ที่ตอบแบบสอบถามได้คะแนนมากที่สุด สังกัดละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

2.2 กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและข้อคำถามในแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดงานวิจัย และกำหนดจำนวนข้อ และค่าน้ำหนัก

2.3 สร้างแบบสอบถามครูอนุบาล เรื่อง วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามมีลักษณะแบบเลือกตอบ และคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับ ชื่อโรงเรียน สังกัด เพศ อายุ ภูมิการศึกษา ชั้นที่สอนปัจจุบัน จำนวนเด็กในห้องเรียน ประสบการณ์สอนชั้นอนุบาล มุมมองเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล และการได้รับความรู้หรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล มีจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใน 3 ด้าน จำนวน 36 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการเป็นแบบอย่าง 12 ข้อ ด้านการชี้แนะ 12 ข้อ และด้านการจัดกิจกรรม 12 ข้อ

ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของความเชื่อของครูแต่ละระดับไว้ดังนี้

5 หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำ/ทุกครั้ง

4 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง

3 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

2 หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง

1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติเมื่อมีโอกาส

2.4 แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล เรื่อง วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ วัน เวลา ที่ให้สัมภาษณ์ ชื่อโรงเรียน สังกัด ชื่อ-นามสกุล เพศ ภูมิการศึกษาและสาขาวิชา ประสบการณ์การสอนชั้นอนุบาล ชั้นที่สอนในปัจจุบัน จำนวนเด็ก ความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กในห้องเรียน และการปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก มีจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีจำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการชี้แนะ และด้านการจัดกิจกรรม

3.5 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบ และนำผลการพิจารณาาคำนวณหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ IOC (Index of item – Objective Congruence) เป็นรายข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ให้ความตรงเชิงเนื้อหาต้องมีดัชนี IOC มากกว่า 0.5 จึงถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (วรณี แกมเกตุ, 2555) พบว่า แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ย IOC คือ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ มีค่าเฉลี่ย IOC คือ 1 แสดงว่าเครื่องมือทุกชุดมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับสูง จากนั้นนำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับครูอนุบาล จำนวน 40 คน จาก 4 สังกัด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพสูง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับครูอนุบาลที่ได้คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามสูงสุดของแต่ละสังกัด สังกัดละ 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 12 คน แล้วนำผลที่ได้มาปรับการใช้ภาษาและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีวิธีดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 4 สังกัดที่เป็นตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consensus form) ให้ครูลงนามโดยแนบซองเปล่าติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ส่งถึงผู้วิจัย และให้ส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ โดยใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2567

3.3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบโดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้แบบสอบถามกลับคืนมารอบแรกจำนวน 215 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 48.31 จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อไปยังครูอนุบาลและได้ส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปอีกครั้ง และได้รับแบบสอบถามคืนกลับมาเพิ่มอีก รวมเป็นจำนวน 403 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.56

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีวิธีดำเนินการดังนี้

3.4 ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนแต่ละสังกัดที่ครูได้ค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติจากแบบสอบถามที่สูงที่สุด 6 อันดับแรก เป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์

3.5 ผู้วิจัยส่งจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ พร้อมหนังสือขอความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัยไปยังโรงเรียนเพื่อนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์

3.6 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูอนุบาล ในช่วงเดือนสิงหาคม 2567 โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล คนละ 45 นาที ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการจดบันทึก และขออนุญาตบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการป้องกันและวางแผนเผื่อระวังความเสี่ยง ความไม่สะดวก หรือความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นกับข้อมูลวิจัย และมีแนวทางการรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยข้อมูลใดที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จะถูกเก็บเป็นความลับ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกทำลายภายใน 6 เดือนหลังเสร็จสิ้นการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามในแต่ละตอนโดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล เกี่ยวกับ ชื่อโรงเรียน สังกัดโรงเรียน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ชั้นที่สอนปัจจุบัน จำนวนเด็ก ประสบการณ์ในการสอน มุมมองเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล และการได้รับความรู้หรือเข้ารับการอบรม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเอง ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการชี้แนะ ด้านการจัดกิจกรรม ทำการวิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย

เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติ มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่าง ๆ และนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของครู

ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ครูอนุบาลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 98.3 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.5 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 75.7 สาขาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 44.2 สอนในชั้นอนุบาลปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 41.0 มีเด็กในห้องเรียนจำนวน 21-30 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.1 มีมุมมองเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลว่า เด็กสามารถเรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ

ได้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 54.1 และไม่เคยได้รับความรู้ หรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล คิดเป็นร้อยละ 54.3

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ของครูอนุบาล 24 คน พบว่า ทั้งหมดเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย (15 คน) รองลงมาคือ ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (3 คน) เท่ากันกับ ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา (3 คน) และปริญญาเอก สาขาการศึกษาปฐมวัย (1 คน) เท่ากันกับ ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา (1 คน) และปริญญาตรี สาขา การออกแบบนิเทศศิลป์ (1 คน) มีประสบการณ์สอนชั้นอนุบาล 11 ปีขึ้นไปมากที่สุด (14 คน) รองลงมาคือ 1-5 ปี (6 คน) และ 6-10 ปี (4 คน) และสอนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มากที่สุด (15 คน) รองลงมาคือ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 (5 คน) ชั้นอนุบาลปีที่ 2 (3 คน) และชั้นคละอายุ (1 คน) มีจำนวนเด็กในห้องเรียน 21-30 คน มากที่สุด (14 คน) รองลงมาคือ 10-20 คน (7 คน) และมากกว่า 31 คน (3 คน)

2. วิถีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนวิถีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า การปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$) โดยครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการชี้แนะ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.28$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{x}=4.08$) และด้านการเป็นแบบอย่าง ($\bar{x}=4.05$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน (ตารางที่ 2) สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ด้านการเป็นแบบอย่าง พบว่า ด้านการเป็นแบบอย่าง พบว่า องค์ประกอบที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{x}=4.30$) รองลงมา คือ การแสดงออกทางอารมณ์ ($\bar{x}=4.07$) และการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ($\bar{x}=3.78$) ตามลำดับ ดังนี้

1) การแสดงออกทางอารมณ์ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุดคือ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม ($\bar{x}=4.62$) รองลงมาคือ การจัดการอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ($\bar{x}=3.52$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม โดยครูแสดงอารมณ์เชิงบวก ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่นำอารมณ์ทางลบจากนอกห้องเรียนมาลงกับเด็ก (19 คน) และมีความสามารถในการจัดการอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง โดยใช้คำพูดเพื่อแสดงความรู้สึกต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก ด้วยการบอกความรู้สึกและสาเหตุของอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กไม่ทำตามข้อตกลงในห้องเรียน (18 คน)

2) การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุดคือ การชื่นชมตนเอง ($\bar{x}=4.19$) รองลงมาคือ การรับรู้ข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ($\bar{x}=3.37$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีการการชื่นชมตนเอง โดยชื่นชมการกระทำที่ดีของตนเองให้เด็กฟัง ด้วยการเล่าเกี่ยวกับการกระทำที่ดีของตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน การช่วยเหลือผู้อื่น หรือลักษณะนิสัยที่ดีของตนเอง (20 คน) และแสดงถึงการรับรู้ข้อดีและข้อด้อยของตนเอง โดยพูดคุยถึงความสามารถของตนเองขณะอยู่กับเด็ก และพูดคุยเกี่ยวกับข้อด้อยหรือสิ่งที่ตนเองทำได้ไม่ดี (12 คน)

3) การอยู่ร่วมกับผู้อื่น พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุดคือ การเคารพและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ($\bar{x}=4.63$) รองลงมาคือ การมีวิธีการสื่อสารที่ดี ($\bar{x}=3.97$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูแสดงถึงการเคารพและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยแสดงการยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเด็ก ด้วยการนำความคิดของเด็กมาใช้ในห้องเรียน (13 คน) และแสดงวิธีพูดที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกดีกับตนเองขณะอยู่กับเด็ก ด้วยการเล่าเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดีหรือความสามารถของเด็กให้เด็กคนอื่นฟังในห้องเรียน พูดคุยกับเด็กและคุณครูท่านอื่นด้วยถ้อยคำที่สุภาพเพราะ (12 คน)

2.1.2 ด้านการชี้แนะ พบว่า องค์ประกอบที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การสอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{x}=4.61$) รองลงมา คือ การสร้างความมั่นใจในตนเองให้เด็ก ($\bar{x}=4.13$) และการส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{x}=4.10$) ตามลำดับ ดังนี้

1) การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ($\bar{x}=4.51$) รองลงมาคือ การช่วยให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง ($\bar{x}=3.68$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีการสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง โดยใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นเชิงบวกต่อตนเอง (11 คน) และช่วยให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง โดยครูให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความสามารถของเด็ก ด้วยการนำผลงานของเด็กให้ผู้อื่นชื่นชม ชื่นชมผลงานของเด็กด้วยการบอกสิ่งที่ดีในผลงานและให้คำแนะนำเพิ่มเติมโดยไม่นำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น (24 คน)

2) การสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่เด็ก พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การช่วยให้เด็กรับรู้ความสามารถของตนเอง ($\bar{x}=4.61$) รองลงมาคือการช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ ($\bar{x}=3.66$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูช่วยให้เด็กรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำได้ดี ด้วยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กและชื่นชมเมื่อเด็กทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นกว่าเดิม (14 คน) และช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานแก่เด็กโดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ด้วยการอธิบายและสาธิตวิธีการทำงานทีละขั้นตอนและให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (12 คน)

3) การสอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเล่นกับผู้อื่น ($\bar{x}=4.66$) รองลงมาคือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น ($\bar{x}=4.57$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเล่นกับผู้อื่น โดยสอนเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติในการเล่นกับผู้อื่น ด้วยการสร้างข้อตกลงและทบทวนทุกครั้งก่อนการเล่น (21 คน) และให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น โดยสอนเด็กเกี่ยวกับการพูดชื่นชมหรือตอบรับคำชมผู้อื่น ด้วยการสอนให้เด็กปรบมือให้เพื่อนที่ออกมานำเสนอผลงานและแนะนำให้เด็กพูดขอบคุณเมื่อได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ (14 คน)

2.1.3 ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า องค์ประกอบที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเห็นความก้าวหน้า ($\bar{x}=4.43$) รองลงมาคือ การให้เด็กประเมินความสำเร็จของตนเอง ($\bar{x}=4.01$) และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความชอบหรือความถนัดของเด็ก ($\bar{x}=3.79$) ตามลำดับ ดังนี้

1) การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเห็นความก้าวหน้า พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การแบ่งเป้าหมายการเรียนรู้ออกเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ ($\bar{x}=4.44$) รองลงมาคือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยของเด็ก ($\bar{x}=4.42$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยของเด็ก โดยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุพฤติกรรมที่คาดหวังให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก ด้วยการกำหนดเป้าหมายตามช่วงอายุของเด็ก โดยยึดจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (24 คน) และแบ่งเป้าหมายการเรียนรู้ออกเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ โดยครูส่วนใหญ่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยลำดับจากสิ่งที่ง่ายไปยาก และเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก (5 คน)

2) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความชอบหรือความถนัดของเด็ก พบว่า องค์ประกอบที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ($\bar{x}=4.50$) รองลงมาคือ การให้เด็กทำสิ่งที่ตนเองมีความถนัด ($\bar{x}=3.08$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำในสิ่งที่ชอบ โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กเลือกทำตามความสนใจหรือความต้องการ ด้วยการให้เด็กเลือกหัวข้อการเรียนรู้ที่สนใจ (10 คน) และให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองมีความถนัด โดยจัดเตรียมกิจกรรมหลากหลายสอดคล้องกับความถนัดของเด็กในห้องเรียน และการจัดมุมประสบการณ์ให้มีความน่าสนใจและปรับเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ (21 คน)

3) การให้เด็กประเมินความสำเร็จของตนเอง พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การให้เด็กบอกความสำเร็จหรือสิ่งที่ตนเองทำได้ ($\bar{x}=4.45$) รองลงมาคือ การให้เด็กบอกสิ่งที่ตนเองทำได้ดีกว่าเดิม ($\bar{x}=3.57$)

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูให้เด็กบอกความสำเร็จหรือสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ โดยให้เด็กพูดถึงความสำเร็จหรือสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ ด้วยการให้เด็กออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน (14 คน) และให้เด็กบอกสิ่งที่ตนเองทำได้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยให้เด็กบอกความแตกต่างของผลงานหรือการกระทำโดยเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา (9 คน)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล
ในภาพรวม และรายด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น (n=403)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเป็นแบบอย่าง	4.05	0.36	มาก
1.1. การแสดงออกทางอารมณ์	4.07	0.50	มาก
1) การแสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม	4.62	0.51	มากที่สุด
2) การจัดการอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง	3.52	0.77	มาก
1.2 การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง	3.78	0.80	มาก
1) การชื่นชมตนเอง	4.19	0.82	มาก
2) การรับรู้ข้อดีและข้อด้อยของตนเอง	3.37	1.03	ปานกลาง
1.3 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น	4.30	0.46	มาก
1) การเคารพและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.63	0.48	มากที่สุด
2) การมีวิธีการสื่อสารที่ดี	3.97	0.73	มาก
2. ด้านการชี้แนะ	4.28	0.36	มาก
2.1 การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเอง	4.10	0.48	มาก
1) การสอนให้เด็กมีทัศนคติต่อตนเอง	4.51	0.60	มากที่สุด
2) การช่วยให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง	3.68	0.71	มาก
2.2 การสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่เด็ก	4.13	0.47	มาก
1) การช่วยให้เด็กรับรู้ความสามารถของตนเอง	4.61	0.50	มากที่สุด
2) การช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ	3.66	0.69	มาก
2.3 การสอนเกี่ยวกับการร่วมนำกับผู้อื่น	4.61	0.44	มากที่สุด
1) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเล่นกับผู้อื่น	4.66	0.46	มากที่สุด
2) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น	4.57	0.55	มากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรม	4.08	0.40	มาก
3.1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเห็นความก้าวหน้า	4.43	0.55	มาก
1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยของเด็ก	4.42	0.60	มาก
2) การแบ่งเป้าหมายการเรียนรู้ออกเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ	4.44	0.59	มาก
3.2 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถตามวัยของเด็ก	3.79	0.41	มาก
1) การเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำในสิ่งที่ชอบ	4.50	0.61	มาก
2) การให้เด็กทำสิ่งที่ตนเองมีความถนัด	3.08	0.46	ปานกลาง
3.3 การให้เด็กประเมินความสำเร็จของตนเอง	4.01	0.51	มาก
1) การให้เด็กบอกความสำเร็จหรือสิ่งที่ตนเองทำได้	4.45	0.62	มาก
2) การให้เด็กบอกสิ่งที่ทำได้ดีกว่าเดิม	3.57	0.71	มาก
รวม	4.14	0.31	มาก

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนวิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในแต่ละสังกัด โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 สังกัด โดยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.26$) รองลงมาคือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ($\bar{x}=4.14$) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.13$) และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.12$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ด้านการเป็นแบบอย่าง พบว่า ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 สังกัด โดยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.10$) รองลงมาคือ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.07$) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.06$) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ($\bar{x}=4.04$) ตามลำดับ

2.2.2 ด้านการชี้แนะ พบว่า ด้านการชี้แนะ พบว่า ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 สังกัด โดยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.35$) รองลงมาคือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ($\bar{x}=4.32$) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.27$) และสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.21$) ตามลำดับ

2.2.3 ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 สังกัด โดย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.32$) รองลงมา คือ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.09$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ($\bar{x}=4.07$) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.06$) ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

3.1) ด้านการเป็นแบบอย่าง ครูให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ครูควรแสดงความรู้สึกดีต่อตนเอง ด้วยการพูดชื่นชมตนเองเพื่อให้เด็กอยากปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ดีและกล้าพูดชื่นชมตัวเอง (60 คน) รองลงมาคือ ครูควรเป็นแบบอย่างในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย (50 คน) และควรควบคุมอารมณ์เมื่อเกิดความรู้สึกไม่พอใจขณะอยู่กับเด็ก เช่น เดินออกมาจากห้องเรียนชั่วคราวเมื่อรู้สึกโกรธเด็ก (23 คน)

3.2) ด้านการชี้แนะ ครูให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ครูควรสร้างความมั่นใจในตนเองให้เด็ก โดยอธิบายขั้นตอนการทำงานและสาธิตวิธีการทีละขั้นตอนและให้เด็กปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำงาน (93 คน) รองลงมาคือ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน โดยการสร้างและทบทวนข้อตกลงในการเล่นก่อนการเล่นทุกครั้ง (30 คน) และควรช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเองโดยชื่นชมผลงานของเด็กด้วยการระบุสิ่งที่เด็กทำได้ดี (11 คน)

3.3) ด้านการจัดกิจกรรม ครูให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ครูควรตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเห็นความก้าวหน้าด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็กโดยยึดตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (44 คน) รองลงมาคือ ควรให้ประเมินความสำเร็จของตนเองด้วยการให้เด็กออกมาสาธิตและอธิบายขั้นตอนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเล่าถึงปัญหาที่พบในการทำงานและวิธีแก้ไขปัญหาให้เพื่อน ๆ ฟัง (38 คน) และควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความชอบหรือความถนัดของเด็กด้วยการให้เด็กเลือกหัวข้อการเรียนรู้ที่สนใจ (20 คน)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย วิธีปฏิบัติของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยพบประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ครูส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กอนุบาลโดยให้ความสำคัญกับการชี้แนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ผลการวิจัย พบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติด้านการชี้แนะสูงสุด ($\bar{x}=4.28$) นอกจากนี้ยังพบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัดมีการปฏิบัติด้านการชี้แนะอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุดในทุกสังกัด ทั้งนี้เนื่องจากการสอนแบบชี้แนะเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีลำดับขั้นตอน โดยครูมีบทบาทหน้าที่

ในการสนับสนุน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้กำลังใจ เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุดในองค์ประกอบการสอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{x} = 4.61$) โดยครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 องค์ประกอบย่อย คือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเล่นกับผู้อื่น ($\bar{x} = 4.66$) รองลงมาคือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น ($\bar{x} = 4.57$) ซึ่งครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 สังกัด สะท้อนให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญอย่างมากในการสอนเด็กอนุบาลเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องดังกล่าว โดยระบุไว้ในมาตรฐานที่ 8 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้ระบุสภาพที่พึงประสงค์ไว้ในข้อ 8.1.1 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน และ 8.1.2 เล่นหรือทำงานร่วมมือกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทำให้ครูอนุบาลตระหนักถึงความสำคัญของการสอนและให้คำแนะนำแก่เด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการเล่นกับผู้อื่นเป็นอย่างมาก ประกอบกับธรรมชาติของเด็กวัยอนุบาลยังอยู่ในช่วงวัยที่มีการใช้ภาษาแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ชอบพูดสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และยังไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น (พรณี ช. เจนจิต, 2545) จึงจำเป็นที่ครูต้องคอยให้คำแนะนำในระหว่างที่เด็กเล่นร่วมกัน กระตุ้นเด็กให้เด็กคิดแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นขณะเล่นร่วมกัน รวมทั้งคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น เช่น การบอกความต้องการหรือความรู้สึก การพูดชื่นชม และตอบรับคำชมจากผู้อื่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูใช้วิธีการชี้แนะมากกว่าวิธีการอื่นในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

2. ครูมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

ผลการวิจัย พบว่า ครูมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในประเด็นย่อย การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความสามารถของเด็ก ($\bar{x}=2.76$) และการอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานแก่เด็กโดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ($\bar{x}= 2.64$) สะท้อนให้เห็นว่า ครูอนุบาลส่วนใหญ่ยังขาดวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนเขียนอ่าน (จิตา พัทธสินสุข, 2564) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากเกินระดับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ส่งผลให้เด็กไม่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2563 ที่พบว่า การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นของเด็ก มีร้อยละของพัฒนาการระดับดี ต่ำกว่าตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562; 2565) สะท้อนให้เห็นว่า วิธีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของครูอนุบาลส่งผลกระทบอย่างมากต่อการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็ก ซึ่งอาจนำไปสู่การมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในเชิงลบได้ในที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ครูมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในการการหลีกเลี่ยงให้เด็กเปรียบเทียบผลงานหรือการกระทำของคนอื่น ($\bar{x}=3.11$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของครูส่วนหนึ่งที่กล่าวถึง วิธีการส่งเสริมให้เด็กแสดงความสามารถของตนเองด้วยการส่งเด็กไปแข่งขันนอกห้องเรียน เช่น การแข่งขันการระบายสี (12 คน) สะท้อนให้เห็นว่า ครูมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก จากผลการวิจัย พบว่า เด็กที่เข้าร่วมการแข่งขันระบายสีจะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้อยลงเมื่อเทียบกับเด็กที่ไม่เข้าแข่งขัน (Pappert et al., 2017) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเปรียบเทียบและการแข่งขันในเด็กอนุบาลไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กรู้สึกไม่ดีกับตนเอง และยังส่งผลกระทบต่อการเล่นร่วมกับผู้อื่นของเด็กอีกด้วย ดังนั้นครูจึงควรตระหนักถึงผลกระทบจากการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพาเด็กไปประกวดแข่งขัน ซึ่งขัดกับแนวทางที่ถูกต้องในการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดเกี่ยวกับตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้

1) ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมครูเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

2) ควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาของครูในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค

2.2 ควรมีการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองในการส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จินดาอร เงินสว่าง. (2555). *อ้อมโหนดน์ การแก้ปัญหาและพฤติกรรมก้าวร้าวของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
doi:10.14457/CU.the.2012.714

ชัยพร วิเศษพิงคอรีย์, วรณา กลกิจโกวิท และพิสาสน์ เตชะเกษม. (2557). ภาวะซึมเศร้าของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วชิรเวชสาร*, 58(3), 43-53. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/article/download/245588/166812/854695>

ธิดา พัทธสินสุข. (2564). *วิกฤตปฐมวัยกระทบอนาคตชาติ. วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย*, 1(1), 77-89.
doi:10.14456/jecem.2019.7

ธิดารัตน์ ปุณณะชัยศิริ, พรณทิพย์ จันทร์เจริญ, ประเทือง มหาจันทร์, อารณ รุ่งโรจน์วัฒนา และจิรัชยา อมรชีวิน. (2558). *การศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
พรณทิพย์ ชูทัย เจริญจิต. (2545). *จิตวิทยาการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: เมธีพิปส์.

วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิมลวรรณ ปัญญาว่อง, รัตนศักดิ์ สันติธาดากุล และโซชิตา กาวสุทธิไพศิฐ. (2563). ความชุกของภาวะซึมเศร้าในประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 28(2), 136-149.

ศศิวิมล เกลียวทอง. (2556). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/993669>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). (ร่าง) *กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. สืบค้นจาก <http://www.plan.cmru.ac.th/documents/nation/01004.pdf>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัยตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). *รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2561*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). *รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นจาก http://academic.obec.go.th/images/document/1649148855_d_1.pdf

สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2558, ตุลาคม). *การศึกษาของเด็กปฐมวัย หัวใจสำคัญของการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันนิติบัญญัติ. สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th>

ภาษาอังกฤษ

- Anuradha, K. (2014). Life skills and self-concept of adolescents. *International Journal of Science and Research*, 3(11), 600-604. Retrieved from <https://www.ijsr.net/archive/v3i11/T0NUMTQ5ODk=.pdf>
- Berk, L. E. (2006). *Child development* (7th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Dabakoğlu, F. N. (2014). Examining the impact of pre-school education on self-concept. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 1(2), 212-219. doi:10.26417/ejser.v2i1
- Illinois Early Learning Project. (2012). *Illinois early learning guidelines for children birth to age three*. Springfield, IL: Illinois State Board of Education. Retrieved from <https://illinoisearlylearning.org/ielg/>
- Marshall, H. (1989). The development of self-concept. *Young Children*, 44(5), 44-51.
- Marshall, H. (2001). Cultural influences on the development of self-concept: Updating our thinking. *Young Children*, 56(6), 19-24.
- Myers-Walls, J. A., Hinkley, K. R., & Reid, W. H. (2015). *Encouraging positive self-concept in children*. West Lafayette, IN: Purdue Extension. Retrieved from <https://docs.lib.purdue.edu/agext/1043>
- Pappert, A.-T., Williams, A., & Moore, C. (2017). The influence of competition on resource allocation in preschool children. *Social Development*, 26(2), 367-381. doi:10.1111/sode.12202
- Silvernail, D. L. (1986). *Developing positive student self-concept* (4th ed.). Washington, DC: National Education Association.
- Virginia's Early Childhood Development Alignment Project. (2013). *Milestones of child development: A guide to young children's learning and development from birth to kindergarten*. Richmond, VA: Virginia Department of Education. Retrieved from https://va.gapitc.org/wp-content/uploads/2014/03/Milestones_Revised2014.pdf
- World Health Organization. (2020). *Life skills education school handbook: Prevention of noncommunicable diseases*. Geneva, Switzerland: Author.